

Strengthening the Role of Indigenous Peoples and Their Communities in Nature Conservation: A Project Ensuring the Full and Effective Participation of Indigenous Peoples in the Implementation of the Expanded National Integrated Protected Areas System

MATERIALES SA PAGKAT-ON

Pagsulat og Project Proposal

RAUL P. GONZALEZ

Pasiuna

Unsa ang Project Proposal?

Ang project proposal usa ka:

- Dokumento nga gihimo para sa umaabot nga kalihokan para kini magahinan og suporta nga pinansyal o ubang rekorso nga naggikan sa lain nga ahensya o institusyon (e.g. mga nagdonar).
- Usa ka plano.

Unsa ang mga parte sa Proposal o Sugyot?

Ang proposal o sugyot adunay unom ka element, matag-usa gapangita og tubag sa maong pangutana.

1. Ang problema o konteksto (Ngano gusto mo kini buhaton?)
2. Tumong, mga timailhan o targets (Unsa imong gusto buhaton?)
3. Importante nga aspeto (apil na ang M&E) (Unsaon ko kini mabuhat?)
4. Kalendaryo sa Plano o Timetable (Kanus-a ko kini buhaton?)

5. Pagdumala (Kinsa ang mubuhat niini?)
6. Badyet (Pila akong kinahanglan nga kwarta niini?)

Pagtuki sa Problema o Sitwasyon

Adunay duha ka dokumento gamit ang pag-tuki sa problem o sitwasyon nga gusto matubag, mao kini ang gitawag nga *Problem Tree* og ang *Objective Tree*.

Sa ginahimo nga pagtuki sa problema o sitwasyon, importante nga mabutang sa panghuna-huna ang mga kinaiya sa problema, kini mao ang:

- Ang problema negatibo.
- Ang problema nga gitumong gakahitabo gyud og tinuod.
- Ang problema wala gihikawan sa solusyon.

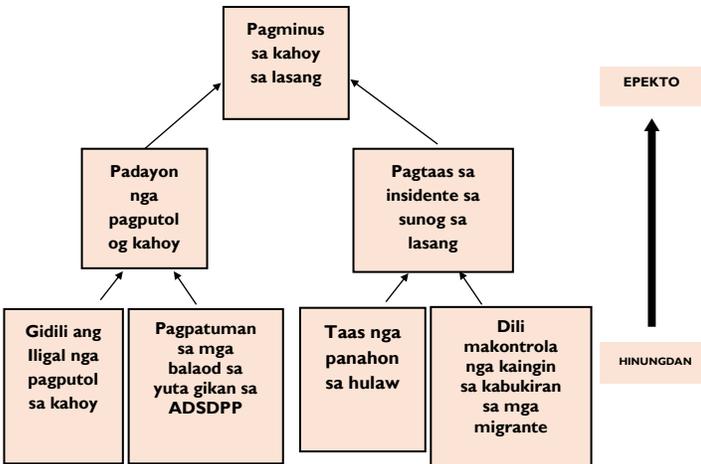
Ang kasagara nga sayop mao ang panghunahuna nga ang hinungdan mao hinuon ang epekto. Pananglit, muingon ta nga ang tawo pobre kay siya walay kwarta. Pero dili kay tungod sa kawadon mao ang hinungdan sa iyang kapobrehon, sa tinuod, epekto kini sa pagkakabus. Kung lisud mailhan ang hinungdan sa epekto, ang katibuk-an nga pagtuki sa problema mahimo nga baligat.

Unsa ang Problem Tree?

Kining Problem Tree usa ka himan nga gigamit para mahikay ang struktura sa problema nga gusto masulbad sa muhimo sa proyekto. Ginagamit kini para mailhan ang problema, iyang epekto og hinungdan.

Ang pinakatumong niini nga himan mao ang pag-ila sa hinungdan sa problema og paunsaon nga kini masulbad pinaagi sa pagplano og mga lakang o kalihokan para niini.

Figure 1. Hulagway sa Problem Tree: Pagminus sa kalasangan

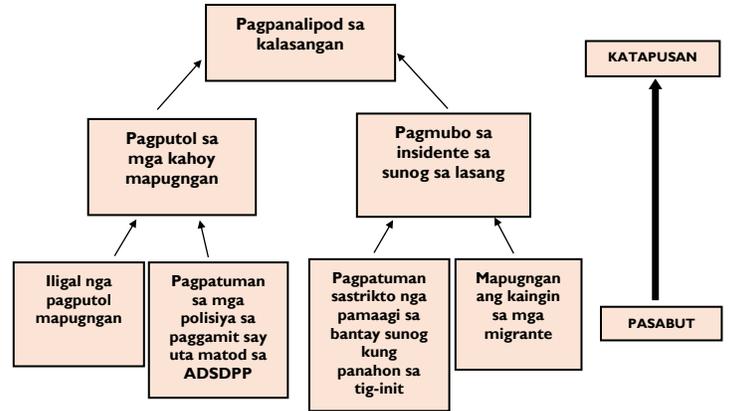

Unsa ang Objective Tree o Tinguha sa Proyekto?

Ang Objective Tree usa ka himan nga gigamit para mahikay ang struktura sa tumong nga gusto makabot sa muhimo sa proyekto. Ginagamit kini para mapakita ang epekto og hinungdan sa problema og ilang relasyon sa matag-usa.

Sa ubos gipakita ang Objective Tree sa problema nga gaminus ang kalasangan.

Figure 2. Hulagway sa Objective Tree: Pagpanalipod sa kalasangan

Mga pangutana ibutang sa panghuna-huna sa pagumol sa Objective Tree

- Ang mga gipahayag klaro og walay libog?
- Ang pagsumpay sa matag pahayag makataronganon og reasonable?
- Kinahanglan pa ba magdugang og uban pa nga positibo nga pahayag? Ang detalye kinahanglan.
- Ang mga peligro sa pagkab-ot sa tumong ug ang malungtaron nga resulta madumala?
- Ang mga positibo nga kalihokan makakab-ot sa tumong o resulta?
- Ang katibuk-an nga struktura simplol og klaro?

Unsa ang Logical Framework Analysis?

Ang Logical Framework Analysis (gitawag usab og “Logframe” or LFA) usa ka tukoranan sa mga sugyot para sa proyekto. Palihug hinumdumi nga kini naksulod sa kwatro-per-kwatro nga kolum.

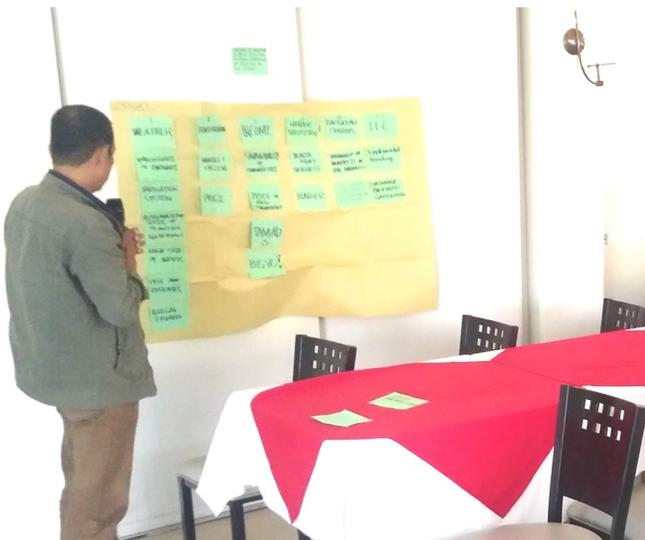
Ang unahan nga kolum nagtingob sa importante nga parte sa proposal o sugyot.

Figure 3. Hulagway sa Elemento sa Logframe

Pagsaysay o aspeto	Mga Timailhan	Nagpamatuod	Mga risiko ug pangisip
Katibuk-an nga Katuyoan			
Katuyoan/ Tumong			
Mga Resulta			
Mga kalihokan			

Gikan sa ubos, ang kalihokan kinahanglan mahimo arun makab-ot ang mga resulta. Samtang ang mga resulta kinahanglan mahimo arun makab-ot ang Katuyoan o Tumong. Og sa katapusan, ang tumong kinahanglan matubag ang katibuk-an nga katuyoan.

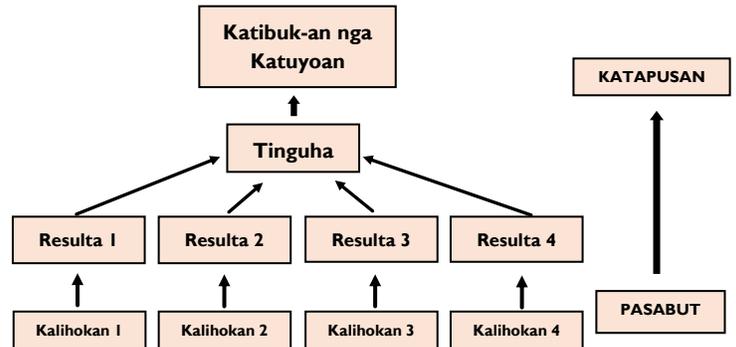
Ang sunod nga tulo ka kulom nga nasulat mao Mga Timailhan, Nagpamatuod, Mga risiko ug pangisip nagahatag og ideya nga klaro og detalyado arun masay-say ang katibuk-an sa proyekto.

Ang Pangatarungan sa Log Frame

Gipakita sa ubos ang eskematiko nga drawing o hulagway nga nakasulod sa Logframe bahin sa proyekto.

Figure 4. Hulagway sa eskematiko nga drawing sa Logframe Narrative Summary

Ang pasabot sa han-ay nga LFA mao ang sumusunod:

Kung ang paghimo sa kalihokan ug mga hunahuna matinuod, unya kini makahimo og resulta.

Kung atong ipa-dayag ang resulta ug mga hunahuna matinuod, unya kini makagbot ang katuyoan o tumong.

Kung atong makab-ot ang katuyoan o tumong ug mga hunahuna matinuod, unya kini makatampo sa katibuk-an nga katuyoan.

Unsa ang mga timailhan?

Ang mga timailhan mao ang mga yunit sa pagsukod sa progreso nga pagkab-ot sa kinatibuk-an nga tumong sa project proposal o proyekto. Ginalangkob niini ang pagmonitor sa pagpatuman sa proyekto – bisan pa sa mga nagpatuman niini sulod sa proyekto o mga tigtimbangtimbang nga dili lakip sa proyekto.

Importante nga masayod sa mga timailhan kung unsa ang kinahanglan nga sukdon nga magamit sa pagpatuman sa proyekto. Kinahanglan kini simplol, direkta, klaro, magamit og masukod. Matod pa nga “kung imong masukod, imong madumala kini.”

Sa kinatibuk-an, adunay dapat tulo ka mga timailhan kada resulta.

Ang ubos nga kulom nagpakita sa mga sampol sa maayo kontra dili maayo nga timailhan.

Table 1. Example of Bad and Better Indicators

Dili maayo nga timailhan	Ang problema	Maayo nga timailhan
Katibuk-an nga Katuyuan – Paghupot og Pagdumala sa Kaugalingon sa Lumadnong Komunidad sulod sa gipanalipdan nga mga lugar mapalig-on.		
<i>Lig-on nga paghupot og padumala sa kaugalingon sa lumadnong komunidad sulod sa gipanalipdan nga mga lugar.</i>	Ang timailhan wala naglakip sa tumong sa target (busa ang 'lig-on' kinahanglan tangtangan)	Ang lumadnong komunidad nakapanag-iya ug mga dokumento kabahin sa ilang paghupot sa gipanalipdan nga mga lugar.
Katuyuan o Tumong – Ang representante sa lumadnong komunidad (IPMR) og ang lumad nga katawhan (IP) epeyente nga maka-apil sa pagdesisyon sulod sa han-ay sa Protected Area Management Board (PAMB)		
<i>Epeyente nga pagapil sa IPMR og IP mapalambo</i>	Dili klaro ang pagka-'epektibo nga pag-apil' nga masukod.	Lumadnong komunidad maila isip pormal nga miyembro sulod sa PAMB.
Resulta 1 – Ang tumong og tinguha mapa-ambit pinaagi sa IPMR og katibukan nga lumadnong komunidad.		
<i>Lig-on nga kahanas sa pagpa-ambit sa IPMR og lumadnong komunidad</i>	Dili klaro ang 'kapasidad' kinahanglan ma-klaro arun kini masukod	Ang IPMR og lumadnong komunidad maghimo og mupadangat sa proposals ngadto sa PAMB sa pagdesisyon.
Resulta 2 – Ang PAMB patas nga gaila mga kabalaka sa lumadnong komunidad, LGU, og mga eksperto.		
<i>Ang PAMB gahatag og patas nga higayon para sa mga kabalaka sa lumad lakip na ang sa LGU og mga eksperto.</i>	Dili klaro, unsa ang pasabot sa 'patas'? Unsaon pagsukod?	Ang mga proposals nga gi-aprubahan sa PAMB nga naggikan sa lumadnong komunidad parehas lamang sa LGU og mga eksperto.
Note: Ang maayo nga proposal makahatag lamang sa dili mulapas nga tulo ka timailhan kada elemento. Ginatubag sa maayo nga proposal ang “Unsa ang timailhan nga nakab-ot na ang tumong ani nga element sulod sa proposal?”		

Sa ubos gipakita ang sampol sa Logframe nga gipalapad ang timailhan nga (a) basehan, (b) mga pagbago kada tuig sa implementasyon, ug (c) ang gitinguha nga tumong sa katapusan sa proyekto.

Figure 5. Hulagway sa Logframe (Expanded OVI Column)

SAMPOL sa LOGFRAME (Gipalapad nga Timailhan)					
Pagsaysay o aspeto	Matinahuron nga mga indikasyon				
	Tmailhan	Basehan (Tuig)	Milyahan 1 (Tuig)	Milyahan 2 (Tuig)	Tumong (Tuig)
Katuyoan	1. 2. 3.				
Tumong	1. 2. 3.				
Resulta					
O-1	1. 2. 3.				
O-2	1. 2. 3.				
O-3	1. 2. 3.				
O-n	1. 2. 3.				

Pahinumdam:

1 – ang milyahan gi-mugna nga adunay saktong sal-ang, matinguhaon ang tagsa-tagsa ka nagtimaan para maplastar ang progreso sa proyekto.

2 – ang tumong kinahanglan Specific, Measurable, Achievable, Relevant og Time-Bound (S-M-A-R-T) og mapakita ang resulta sa katapusan sa proyekto.

Pag-mugna sa mga parte sa proyekto: Mga Kalihokan

Sa ubos gipakita ang listahan sa mga kalihokan o parte sa proyekto arun makab-ot ang resulta.

Kini usab galista sa milyahan nga resulta sa kalihokan gihimo sulod sa matag-panahon nga nakagahin sa proyekto.

Figure 6. Hulagway sa Listahan sa Kalihokan

	Kalihokan	Milyahan	Milyahan	Milyahan	Milyahan
RESULTA 1	Kalihokan 1.1	Milyahan 1	Milyahan 2	Milyahan 3	Milyahan n
	Kalihokan 1.2	Milyahan 1	Milyahan 2	Milyahan 3	Milyahan n
	Kalihokan 1.3	Milyahan 1	Milyahan 2	Milyahan 3	Milyahan n
RESULTA 2	Kalihokan 2.1	Milyahan 1	Milyahan 2	Milyahan 3	Milyahan n
	Kalihokan 2.2	Milyahan 1	Milyahan 2	Milyahan 3	Milyahan n
	Kalihokan 2.3	Milyahan 1	Milyahan 2	Milyahan 3	Milyahan n
RESULTA 3	Kalihokan 3.1	Milyahan 1	Milyahan 2	Milyahan 3	Milyahan n
	Kalihokan 3.2	Milyahan 1	Milyahan 2	Milyahan 3	Milyahan n
	Kalihokan 3.3	Milyahan 1	Milyahan 2	Milyahan 3	Milyahan n

Ang kalendaryo sa Proyekto

Kung nahan-ay na ang listahan sa kalihokan para sa proyekto, ang sunod nga lakang mao ang pagbutang sa skedyul og makalendaryo ang ginbuhaton.

Figure 7. Kalendaryo sa Proyekto

	Paghulagway sa Kalihokan	Tuig 1				Tuig 2			
		Q 1	Q 2	Q 3	Q 4	Q 1	Q 2	Q 3	Q 4
Sangkap A									
A-1									
A-1.1...									
A-2									
A-2.1...									
Sangkap B									
B-1									
B-1.1...									
B-2									
B-2.1...									
Sangkap C									
C-1									
C-1.1...									
C-2									
C-2.1...									

Pagtuki og pagpugong sa mga risiko

Pagkahuman sa paghimo sa kalendaryo sa proyekto, ang hulagway sa proposal o proyekto hapit na makompleto. Kinahanglan sunod ang pagtuki og pagpugong sa risiko.

Kini nga pamaagi, naay tulo ka pangutana:

- Unsa ang possible nga mahitabo nga dautan?
- Unsa ang buhaton arun sa pagpugong sa mahitabo nga dautan?
- Unsa ang mga lakang nga malikayan ang kadaot kung naay mahitabo nga dautan?

Sa ubos nakalista ang nagkalain-laing isyu nga kinahanglan tubagon.

Figure 8. Hulagway sa listan sa pagtuki sa mga risiko

Klase sa risiko	Hulagway sa risiko	Potensyal nga dili maayo nga epekto	Posibilidad/ Lebel sa risiko	Pagdumala sa risiko o stratehiya	Tawo nga responsable
Katuyoan					
Tumong					
Resulta					
O-1					
O-2					
O-3					
O-4					

Pagkompleto sa Proposal: Pagdumala og budget sa proyekto

Bag-o makompleto ang proposal, ang sunod nga ginbuhaton mao ang pagestabilisar sa pagdumala og budget sa proyekto.

Pagmugna sa struktura kung unsaon pagdumala sa proyekto:

- Unsa ang mga importante nga gimbuhaton para mahimo ang proyekto nga malampuson?
- Unsa ang mga importante nga relasyon sa matag-usa nga nahilambigit sa pagdumala sa proyekto?

Ang katapusang lakang sa paghimo sa proposal mao ang pagmugna sa budget sa proyekto.

Ang pagkumpleto sa budget nag-apil sa mga sumusunod nga mga lakang:

- Pag-ila sa mga gastuhonon sulod sa proyekto pinaagi sa tulo ka kategorya: Capital Costs, Start-Up Costs og Recurring Costs.

Capital Costs (kapital sa gasto) naglangkob sa mga gastuhonon sama sa pagtukod o pag-instalar sa mga gamit lakip na ang makinarya, kagamitan og uban pa.

Start-Up Costs (gasto sa pagsugod) naglangkob sa mga gastuhonon para makasugod sa proyekto, sama sa legal nga mga kinahanglanon, mga pagtuon sa engineering, topiko nga possible tun-an, lisenya og uban pa.

Fixed Costs naglangkob sa mga gastuhonon sama sa sweldo sa mga empleyado, renta sa opisina, mga pag-ayo og pagmentinar nga kasagara kada-bulan.

Variable Costs naglangkob sa mga gastuhonon sa mga materyales nga kinahanglan sa proyekto, kasagara kada-semana, bulan o tuig.

- Kinahanglan naka-lista ang mga gastuhonon basi sa kada bulan nga Project Cash Flow Statement basis a kalendaryo sa proyekto. (Tan-awa Figure 9)
- Pag-ila sa mga gigikanan sa mga pondo og malista kini sa kada bulan nga Project Cash Flow Statement.
- Pagkalkula sa pondo nga kinahanglanon gikan sa nailhan nga nagdonar. Ang kantidad sa pondo nga gikan sa nagdonar lahi sa mga gasto kontra sa kapital nga pondo. □

Figure 9. Sampol nga Pamahayag sa Project Budget Cash Flow

	Y1 (kada-bulan)												Y1	Y2	Y3	
	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M10	M11	M12	Total			
Gipasulod kabahin sa proyekto																
Halin																
Bayad sa gamit																
Etc.																
Total -																
Minus: Gipagawas kabahin sa proyekto																
Gasto sa kapital																
Gasto sa pagsugod																
Fixed Costs																
Variable Costs																
Total -																
Net Inflows (Outflows)																
Add: Pondo gikan sa gawas																
Gikan sa CSO/ IPO																
Uban nga pondo																
Pondo gikan sa nagdonar																
Total -																
Net Cash Flow																
Add: Cash Balance, Sinugdanan																
Cash Balance, Katapusan																

Kini nga materyal sa pagtuon gihimo ni Raul P. Gonzalez para sa proyekto nga “*Recognizing the Indigenous Communities behind the Conservation of Nature: A Project Pursuing the Full and Effective Participation of Indigenous Communities in the Implementation of the Expanded National Integrated Protected Areas System.*” (Pag-ila sa lumadnong komunidad nga nagpanalipod sa pagreserbar sa kinaiyan: Proyekto ng aga-awhag sa epektibo nga pag-apil sa lumadnong komunidad sap ag-implementar sa E-NIPAS.) Kini nga proyekto gi-ubanan sa ANGOC, Bukluran og PAFID, ug gisuportahan sa Sudden Opportunity Grant Facility of VOICE, usa ka inisyatibo sa Netherlands Ministry of Foreign Affairs gibuhat uban sa OXFAM Novib og Hivos.

Ang mga gipahigayon nga panghuna-huna o komento sa maong material wala galakip sa panghuna-huna o komento gikan sa VOICE, Netherlands Ministry of Foreign Affairs, OXFAM Novib og Hivos.

Citation

Gonzalez, R. (2020). *Pagsulat og Project Proposal*. ANGOC, BUKLURAN, PAFID, and VOICE. [Learning material prepared for the project, Strengthening the Role of Indigenous Peoples and Their Communities in Nature Conservation].

The Asian NGO Coalition for Agrarian Reform and Rural Development (ANGOC) a regional association of national and regional networks of civil society organizations (CSOs) in Asia actively engaged in promoting food sovereignty, land rights and agrarian reform, sustainable agriculture, participatory governance, and rural development. ANGOC member networks and partners work in 10 Asian countries together with some 3,000 CSOs and community-based organizations (CBOs). ANGOC actively engages in joint field programs and policy discussions with national governments, intergovernmental organizations (IGOs), and international financial institutions (IFIs).

33 Mapagsanguni Street, Sikatuna Village, Diliman, Quezon City 1101 Philippines
Tel: +63-2 8351 0581 | Fax: +63-2 8351 0011
Email: angoc@angoc.org | Website: www.angoc.org

The formation of Bukluran Para sa Pangangalaga ng Kalikasan ng Pilipinas (BUKLURAN, Inc.) or the Philippine Indigenous Peoples Community Conserved Territories and Areas Consortium (Philippine ICCA Consortium) is a nationwide network of community membership-based indigenous people’s organizations (IPOs) of all ethnographic types. It is premised on bringing together indigenous peoples who assert and utilize traditional governance to protect community-conserved areas. Common to its members is the shared view that indigenous peoples’ survival depends on the protection of valuable knowledge systems and the ancestral lands on which we thrive and persist. Our community-conserved areas can become the ultimate driving force in the conservation of biodiversity when our rights to our land and resources are respected and recognized.

Our main purpose is to carry out and realize the full recognition and respect for the rights, governance and self-management of our ancestral lands.

c/o PAFID: 71 Malakas Street, Diliman, Quezon City, Philippines
Tel: +63-2 89274580 | Fax: +63-2 84355406

Philippine Association for Intercultural Development, Inc. (PAFID) is a social development organization which has been assisting Philippine indigenous communities to secure or recover traditional lands and waters since 1967. It forms institutional partnerships with indigenous communities to secure legal ownership over ancestral domains and to shape government policy over indigenous peoples’ issues. PAFID works exclusively with the indigenous peoples’ sector, specifically upon written or signed requests for assistance from indigenous communities or their representatives. PAFID envisions indigenous communities as responsible stewards of their resources.

71 Malakas Street, Diliman, Quezon City, Philippines
Tel: +63-2 89274580 | Fax: +63-2 84355406
Email: pafid@skybroadband.com.ph, pafid@yahoo.com | Website: www.pafid.org.ph